

Nevek, évszámok és fogalmak az európai gondolkodás történetében. (diákoknak)

Mithosz, logosz, filozófia, teológia, ideológia, ontológia, monizmus, dualizmus, metafizika, ismeretelmélet, etika, esztétika, kozmosz, khaosz, kozmogónia, kozmológia, fűzisz, parafrázis, testimónium, fragmentum, Thálész, arkhé, animizmus, hülozoizmus, Anaximandrosz, apeiron, Anaximenész, Püthagorász, Hérakleitosz, panta rhei, hübrisz, dialektika, Xenophanész, Parmenidész, doxa, eleai Zénón, aporiák, Empedoklész, Anaxagorász, Nousz, Leukipposz, Démokritosz, atom, Protagorász, Gorgiász, szofista, szókratészi módszer (platóni dialektika), homomensura-tétel, nomosz-phüizisz vita, areté, alétheia, Szókratész, etikai racionalizmus v. erkölcsi intellektualizmus (eudaimonisztikus etika: boldogság=erkölcsös élet), definíció, (bábáskodás), irónia, daimón, cinikusok, Platón, (öt dialógus címének ismerete), Kr.e.387-Kr.u.529 Akadémia, dialógus, hipotetikus módszer, episztemé-doxa, anamnézis-elmélet, idea, barlang-hasonlat, Nap-hasonlat, részesedés (methexisz), kardinális erények, kalokagathia, Arisztotelész († Kr.e.322), (öt mű címének és témájának ismerete) tudományok, kopula, egzisztenciális, kopulatív (predikatív), szillogizmus, premissza, konklúzió, kategóriák, szubsztancia, szubsztrátum, attribútum, esszencia, univerzálé, négy ok, teleológia, államformák, zóon politikon, erény, actus-potentia tan, (mozdulatlan mozgató), katharizis; hellenizmus, dogma, Epikurosz, ataraxia, hedonizmus, hedoné, kitioni Zénón, sztoicizmus, filozófia felosztása, apatheia, Pürrhón, szkepszis, epokhé, agnoszticizmus, Philón, Plotinosz, emanáció, negatív teológia.

Patrisztika, apologéta, eretnek, teológia, teodícea, apokrif, gnoszticizmus, Szt. Jusztinosz, Iréneusz, Tertullianus, Órigenész, allegórikus bibliamagyarázat, Szt. Ágoston (354-430) „Vallomások”, „Az Isten városáról”, rossz eredete, érvei a szkeptikusok ellen, Boëthius († 527) „A filozófia vígasztalása”, univerzália-vita, nominalizmus, realizmus, Johannes Scotus Eriugena (9. sz.), skolasztika, Canterbury Szt. Anzelm (1077. k.) „Proslogion”, ontológiai istenérv, Abélard (1113, Hélois), Albertus Magnus, Aquinói Szt. Tamás (1273) „Summa Theologica”, tudás és hit viszonya, öt istenérve, lectio, sententia, disputatio, quaestio, articulus, causa sui Roger Bacon, Duns Scotus, Ockhami Vilmos (William Occam), misztika, transzcendens, immanens, Clairvauxi Szt. Bernát, Eckhart mester, Kempis Tamás († 1471) „Krisztus követése”

Akadémia Platonica, reneszánsz, Nicolaus Cusanus (1440) „A tudós tudatlanság”, Rotterdami Erasmus (1509) „A balgaság dicsérete”, Niccolo Machiavelli (1513) „A fejedelem”, Morus Tamás (1516) „Utópia”, Kopernikusz (1543) „Az égi pályák körforgásáról”, Montaigne (1580) „Esszék” (Que sais-je – kb. "Tudhatom én?" – vagy "Mit tudom én?..."), Giordano Bruno (1585) „A végtelenről, a világegyetemről és a világokról”, Galileo Galilei (1632) „Párbeszéd”, a természet matematizálása, a természettudományok módszere, Newton (1687) „A természetfilozófia matematikai alapelvei”, determinizmus, Francis Bacon (1620) „Novum Organum”, empirizmus, ködképek (idolumok), indukción, dedukción, René Descartes (1637) „Értekezés a módszerről”, (1640) „Elmélkedések az első filozófiáról”, racionalizmus, (ismeretelméleti dogmatizmus,) hiperbolikus kétely, cogito ergo sum, res cogitans, res

extensa, perceptio clara et distincta, evidencia, álom-argumentum, démon-argumentum, velünk született idea, dualizmus, Blaise Pascal († 1662, 1669:) „Gondolatok” (Az ember gondolkodó nádszál.), Baruch Spinoza († 1677) „Etika”, more geometrico, panteizmus, monizmus, Nicolas Malebranche, okkazonalizmus, Gottfried Wilhelm Leibniz (1713) „Monadológia”, monász, harmonia prestabilita, George Berkeley (1710) „Tanulmány az emberi megismerés alapelveiről”, esse est percipi-elv, szolipszizmus, Thomas Hobbes (1651) „Leviathán”, bellum omnium contra omnes, John Locke (1690) „Értekezés az emberi értelemről”, tabula rasa, David Hume (1738) „Értekezés az emberi természetről”, kauzalitás

Felvilágosodás *kanti definíciója, deizmus, ateizmus, materializmus, idealizmus, La Mettrie (1747) „Az embergép”, Holbach báró (1770) „A természet rendszere”, J.J. Rousseau (1762) „Emil”, „A társadalmi szerződésről”, francia enciklopédia, naturalizmus, Diderot, Voltaire, Montesquieu (1748) „A törvények szelleme”, a hatalom megosztásának elve, népfelség elve, természeti jogok, antiklerikális*

Klasszikus német idealizmus, Immanuel Kant (1781-87) „A tiszta ész kritikája”, *kopernikuszi-fordulat, a priori, a posteriori, transzcendentális, analitikus és szintetikus ítélet, antinómiák, magukban való dolgok (Ding an sich), (1788) „A gyakorlati ész kritikája”, kategorikus imperatívusz, (1790) „Az ítélőerő kritikája”, a szép definíciója, J.G. Fichte (1794) röv.„Tudománytan”, F.W.J. Schelling (1800) „A transzcendentális idealizmus rendszere”, G.W.F. Hegel (1807) „A szellem fenomenológiája”, dialektika, philosophia perennis, triád-forma, Arthur Schopenhauer (1819) „A világ mint akarat és képzet” pesszimizmus, Sören Kierkegaard (1843) „Vagy-vagy”, bűn, én, kétségbeesés, esztétikai, etikai, vallási stádium, **életfilozófiák**, Friedrich Nietzsche (1883) „Imígyen szóla Zarathustra”, nihilizmus, értékek átértékelése, Übermensch, örök visszatérés mítosza, dionüszoszi és apollóni, hatalom akarása, August Comte (1832) „A pozitív szellem”, pozitívizmus, Wilhelm Dilthey „A történelmi világ felépítése a szellemtudományokban”, Jeremy Bentham *utilitarizmus*, John Stuart Mill „A szabadságról”, *liberalizmus*, Ludwig Feuerbach (1841) „A kereszténység lényege”, Karl Marx (1867) „A tőke”, elidegenedés, *dialektikus materializmus*, Charles Darwin (1859) „A fajok eredete”, *evolúció, egzisztencializmus*, Henry Bergson (1907) „A teremtő fejlődés”, *életlendület*, Oswald Spengler (1918-22) „A Nyugat alkonya”; Edmund Husserl *fenomenológia*, Martin Heidegger (1927) „Lét és idő”, *lét és létező különbsége, a jelenvalólét*, Karl Jaspers, *határhelyzetek*, Jose Ortega y Gasset (1926) „A tömegek lázadása”, *eltömegesedés, nemes élet*, Bécsi Kör + angol logicisták: Bertrand Russell, *verifikáció, a filozófia neopozitivistá fordulata*, Ludwig Wittgenstein (1919) „Logikai-filozófiai értekezés” és (1953) „Filozófiai vizsgálódások”, *nyelvfilozófia, nyelvjáték, a kimondhatatlan*, (Amiről nem lehet beszélni, arról hallgatni kell.) Karl Popper (1934) „A tudományos kutatás logikája”, *falszifikáció, konfirmálhatóság* (ellenőrizhetőség), nem megfigyelési fogalmaink=*referálók, axióma*, Pierre Teilhard de Chardin (1947) „Az emberi jelenség”, Schütz Antal „Dogmatika”, *neotomizmus*, Hans Gadamer (1960) „Igazság és módszer”, *hermeneutika*, Thomas Kuhn (1962) „A tudományos forradalmak szerkezete”, *paradigma-váltás*, Jean Paul Sartre (1943) „A lét és a semmi” (Az ember az, amivé önmagát teszi.), Michel Foucault (1966) „A szavak és a dolgok”, *a posztmodern*, J.-F. Lyotard*

(Végsőkéig leegyszerűsítve, a posztmodern a nagy elbeszélésekkel szembeni bizalmatlanságként határozom meg.), J. Derrida, R. Rorty, *metanarratíva, pluralizmus, relativizmus*.